

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. V. Prædeterminationem physicam esse de mente D. Thomæ, plures ex Patribus Societatis fatentur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

voluntatem ut non ad unum fixa, non cum necessitate, non immutabiliter, sed secundum conditionem voluntatis determinatur, posseque illi nihilominus determinanti resistere, posse determinationem illius abicere, &c.

51. Deinde idem S. Doctor quodl. 12. art. 4. sub-
scribit sententiam illoctum qui dicunt, a providen-
tia Dei omnia esse PRÆDETERMINATA. Et addit
posse concedi, quod omnia subijciuntur fato, si
nomine fati intelligamus divinam providen-
tiam, omnia que fiunt in mundo prædetermi-
nantem & præordinantem, quamvis hoc nomi-
ne fati non debeamus uti, quia nec nomina cum
Gentilibus convenit habere communia. Et tan-
dem cum Augustino concludit: *Si quis hoc modo
intelligat fatum, sententiam teneat, linguam
corrigat, ut non dicat fatum, sed providentiam
Dei.*

52. Confirmatur: Immobiles Dei dispositio, vo-
luntati inherens, est vera prædeterminationis: Sed
eam negare, est (juxta D. Thomam 3. contra
gent. cap. 93.) negare providentiam; dicit enim
ibidem, quod qui fatum negat, secundum illam
acceptationem, secundum quam sumitur pro im-
pressionem immobili ex parte Dei in rebus mobili-
bus, negat divinam providentiam: Ergo ex D.
Thoma, qui negat prædeterminationem volun-
tati inherentem, negat divinam providentiam.

53. Denique idem S. Doctor eodem libro cap. 2.
ratione 7. & aliis locis infra referendis, expressè
docet a causa contingenti & indifferenti ad u-
trumlibet, non posse exire actum vel effectum
determinatum, nisi prius ab alio determinetur:
unde cum voluntas sit causa contingens, & in-
differenti se habeat ad multa, juxta D. Thomæ
principia, manifestum est, ipsam debere à Deo
prædeterminari, ut in actum determinatum
exeat. De quo fusè paregr. 8.

54. Ex his patet, nomen hoc prædeterminationis
non esse novum, nec à Thomistis excogitatum
(ut passim eis objiciunt Adversarij) sed à D.
Thoma frequenter usurpatum, saltem ad signi-
ficandam æternam divinæ voluntatis prædefini-
tionem: unde cum præmotio physica, juxta
Thomistas, sit illius executio & instrumentum,
ac veluti rivulus ab illo fonte promanans, non
immeritò eodem quo illa nomine insigniri po-
test. Præsertim verò cum nomen applicationis,
quo D. Thomas frequenter utitur, æquivalet
nomini prædeterminationis: quid enim est vo-
luntatem prædeterminari, nisi ad actum deter-
minatum applicari?

55. Adde quod Scriptura, Ecclesia, & SS. Patres,
interdum utuntur nominibus, quæ plusquam
præmotionem ac prædeterminationem signifi-
cant videntur: ut patet cum dicitur Lucæ 14. *Com-
pelle eos intrare.* & cum Ecclesia in collecta se-
cretæ dominicæ 4. post Trinit. Deum orat, ut
*nostras etiam rebelles compellat propitijs volun-
tates.* Item ad Rom. 2. dicitur: *Qui spiritu Dei
aguntur, hi filij Dei sunt.* Et Augustinus sæpè as-
serit voluntatem humanam divinâ gratiâ insupe-
rabiliter, & inclinabiliter agi: Deum corda
hominum omnipotentissimâ potestate inclinare
quò vult, quando vult, ubi vult: & humanas
voluntates non posse ei resistere. Sanè, si vim no-
minum attendamus, aliquid majus videtur, vo-
luntatem à Deo compelli, agi hominem insu-
perabiliter & inclinabiliter, ac inclinari om-
nipotentissima potestate, quam physicè præde-
terminari.

Tom. III.

A Demum ostendant quæso Adversarij apud D.
Thomam, vel apud aliquem ex Theologis &
Doctoribus, qui ante Molinam scripserunt, no-
mina scientiæ mediæ, decreti indifferentiæ, gra-
tiæ congruæ, & alia similia, quæ passim usur-
pant; & ipsis pariter nomen physice prædeter-
minationis apud eosdem Authores ostendemus.
Certè si ipsis licuit, ad rem novam declaran-
dam, nova excogitare nomina, cur etiam nobis
non licebit, ad tuendam antiquam doctrinam,
ut antiquo prædeterminationis nomine, quod
non solum à S. Thoma, sed etiam à D. Diony-
sio cap. 8. de divin. nomin. immò & ab ipso Apo-
stolo usurpatur, ad declarandam divinorum de-
cretorum causalitatem & efficaciam: nam ubi-
cumque in Epistolis D. Pauli habemus nomen
prædeterminationis, in Græco habetur *εὐρέζωτος*,
quod vocabulum idem sonat ac *prædefinitio* &
prædeterminatio?

S. V.

Prædeterminationem physicam esse de mente D.
Thomæ, plures ex Patribus
Societatis fatentur.

CUM Novatianus cap. 18. de Trinit. rectè di-
xerit, *Firmum esse genus probationis, quod
ab Adversariis sumitur, ut veritas etiam ab ip-
sis inimicis veritatis probetur.* non possum effica-
cius demonstrare, physicam prædeterminatio-
nem esse de mente D. Thomæ, quam ostendo
Adversarios idipsum non diffiteri, & plura
ipsorum proferendo testimonia. Variis enim (in-
quit Eucherius) absque dubio nititur privilegijs,
qui causam de Adversarij asserit instrumenta.
Speciosa victoria est, contrariam partem chartu-
lis suis velut propriis laqueis irretire.

56.

Homil. 2. de
Pasch.

Physicam ergo prædeterminationem variis in
locis docuisse S. Thomam, fatetur in primis Col-
legium Conimbricense, quod instar multorum
reputari debet: nam 2. Physic. cap. 7. quæst. 14.
art. 1. hæc scribit: *Circa modum quo Deus cum
causis secundis ad earum operationes, & effecta
concurrit, se offert celebris opinio D. Thomæ 1.
p. quæst. 105. & 1. 2. qu. 109. art. 1. & quæst.
7. de potentia art. 7. & usque sectatorum, Ca-
preoli in 2. dist. 1. quæst. 2. Ferraricensis 3. contra
gent. cap. 70. & aliorum, existimantium omnes
causas secundas antequam operentur, accipere à
Deo influxum quandam & motum, qui sit quasi
esse intentionale virtutis divinæ, quo ad promen-
das actiones excitentur. eo modo quo artium in-
strumenta, ut dolabra & securis, præviam mo-
tionem à fabro accipiunt, cum ad opus conficien-
dum applicantur.*

57.

Bellarminus etiam lib. 4. de libero arbit. hanc
esse Doctoris Angelici sententiam apertè profi-
tetur. Nam cap. 14. proposiit sibi Calvinij obje-
ctione, quæ ducitur à repugnantia cooperatio-
nis divinæ voluntatis cum libertate humana, &
rejectis tribus responsionibus; Caietani scilicet,
Durandi, & Almaini, duas eligit ut probabilio-
res, & ad explicandam concordiam divinæ co-
operationis cum libero arbitrio magis accom-
modatas. In primis enim cap. 15. explicat con-
cordiam divinæ cooperationis cum libero arbi-
trio, per concursum purè simultaneum, & in-
differentem, ac determinabilem à voluntate
creata ad speciem actûs. Unde ibidem negat;

58.

V ij

Deum voluntatem movere & applicare ad opus, ut constat ex primo argumento quod sibi objicit in hunc modum. *Inter primam causam & secundam est ordo quidam essentialis, ut prima secundam moveat, & secunda non agat, nisi mota à prima: est autem Deus prima causa; voluntas autem nostra, secunda; igitur Deus voluntatem movet & applicat ad opus.* Cui argumento sic responderet: *Respondeo inter causam principalem, & instrumentalem est ille ordo, ut una alteram moveat: inter primam autem causam & secundam, cum secunda non sit proprie instrumentum, non est ordo ut una alteram moveat, sed ut una sit prior altera perfectione, illimitatione, & necessitate, &c.* Quibus verbis aperte docet, Deum per concursum simultaneum non movere nec applicare voluntatem ad opus. Deinde alia argumenta quæ militant pro phycâ prædeterminatione solvere conatur, ut legenti patebit. Demum cap. 16. sequenti explicat aliam rationem concordie libertatis cum cooperatione Dei, per concursum prævium moventem & applicantem causas secundas etiam liberas ad operandum: *Altera, inquit, ratio conciliandi libertatem humanam cum cooperatione divina, ET FORTASSE ETIAM PROBABILIOR, EST IUXTA SENTENTIAM S. THOMÆ, qui docet cooperationem divinam ita concurrere cum causis secundis, etiam liberis, ut non solum eis dederit & conservet virtutes operatrices, sed etiam eas moveat & applicet ad opus, ut cognosci potest ex 1. parte qu. 105. art. 5. & lib. 3. contra Gent. cap. 70. & quest. 3. de potentia art. 7. Quæ sententia videtur valde consentanea tum Scripturæ, quæ dicit nos in Deo esse, vivere, & moveri, tum etiam rationi ordinis quem habet causa prima cum secundis.* Quibus verbis doctissimus ille Cardinalis, non tantum sententiam nostram probabiliorē, & Scripturæ sacræ valde consentaneam esse asserit, sed etiam D. Thomæ tribuit, probans ejus mentem ex locis quæ supra adduximus, præsertim verò ex qu. 7. de potentia art. 7. quo loco Divum Thomam admisisse præmotionem phycam, fateatur Suárez, ut infra patebit. Nihil ergo verius, Bellarminum admisisse concursum prævium determinantem & applicantem voluntatem ad opus. Neque enim dici potest, ut quidam Recentior inconsideratè ait, Bellarminum per illam motionem & applicationem intellexisse concursum simultaneum. Tum quia capite præcedenti expressè negat, ut supra visum est, Deum per concursum simultaneum movere & applicare voluntatem ad opus. Tum etiam, quia si per talem motionem & applicationem intellexisset concursum simultaneum, hæc secunda ratio conciliandi libertatem humanam cum cooperatione divina, quam dicit esse probabiliorē, & ex D. Thomæ desumptam, non differret à præcedenti, quæ docuerat cum Arimænsi, Scoto, & Gabriele, concursum Dei non determinare voluntatem nostram, nec esse prævium, sed duntaxat simultaneum, subindeque nugaretur Bellarminus, & actum ageret, atque ineptam battologiam committeret; quod sine magna tanti viri injuria dici nequit.

Addo quod Doctores Academicæ Lovaniensis, in Epistola censure adversus Lessium præmissa, testantur Bellarminum contrariam Molinæ & Lessio sententiam publicè Lovanij prælegisse, & phycam prædeterminationem docuisse. Unde si verum est quod Fulgatus & Syl-

vester Petra sancta, in vita hujus Cardinalis asserunt, ipsum nempe jam morti proximum, coram publico scriba professum esse, se dedisse veritati quæ in libris Controversiarum asseruerat, neque primam sententiam vllatenus mutavisse, manifestum est, ipsum in suis Controversiis, loco nimirum supra relato, concursum prævium, voluntatem moventem & applicantem ad opus, cum D. Thoma & Discipulis ejus docuisse.

Non diffiteor tamen, in eo Bellarminum ab aliquibus Thomistis discrepare, quòd isti existimant concursum prævium esse motionem vel qualitatem fluentem voluntati impressam: ille verò cenfet, Deum per seipsum immediatè, sine ullius qualitatibus impressione, uti voluntate creatâ, eamque ad opus applicare. Quod etiam docent Nazarius, Sylvius, Azorius, & alij assertores phycæ prædeterminationis. Unde Bellarminus quantum ad substantiam admittit concursum prævium, seu phycam prædeterminationem, quamvis in modo illam explicans, ab aliquibus recentioribus Thomistis differat, ideoque pro hæc sententia citatur à Sylvio in opusculo de primo Motore, parte 2. art. 26.

Favent etiam Pererius & Azorius: ille enim lib. 8. de causis cap. 8. sic ait: *In eo quod adjungit D. Thomæ, causas secundas, & in his voluntatem nostram à Deo moveri, applicari, ET DETERMINARI ad agendum, licet nonnulli dissentiant Theologi; ego tamen manibus pedibusque in eam sententiam perquamlibenter eo: Hoc enim est ingenium, hæc conditio, hic nexus atque contextus moventium & causarum per se & essentialiter subordinatarum, ut posterior non moveat, nisi mota à priori: In ordine moventium, inquit Aristoteles 8. phys. textu 41. quod primum est, magis est causa movendi, quàm sequens, & movetur magis. Et in libello de causis, proposit. 1. dicitur causa prima plus, vehementius, intimius, & inseparabilis concurrere ad effectus causarum secundarum, quàm ipsas causas secundas, & movere causas secundas in operationibus ipsarum, & magis esse causam effectus quàm causas secundas. Quænam admodum igitur in aliis causarum generibus per se subordinatis invicem, posterior causa necessariò præsupponit causalitatem priorum, veluti in formis esse sensuum præsupponit vegetativum, & hoc esse corporeum; & in materiis secundæ præsupponunt primam, idemque in finibus per se subordinatis evenit: sic etiam in moventibus per se invicem subordinatis, posteriori necessariò præsupponit primum, & cause primæ causalitas prior naturâ est, quàm causalitas causa secundæ. Iste verò libro 1. institutionum moralium cap. 21. quest. 8. hæc habet:*

Quæritur, an Deus, quando cum natura vel voluntate operatur, ipsam moveat & applicet ad agendum? Sanctus Thomas aperte sic ait: Deus non solum dat formas rebus, sed etiam conservat eas, & applicat ad agendum &c. Ceterum mihi videtur verissima D. Thomæ sententia: eam enim planè videtur Augustinus tradere &c. Ideò enim dici videtur causa secunda, quia movetur à prima: alioquin enim solum esset causa cum prima, sicut cum duo simul trabem portant, ubi quia unus ad portandum non movetur & applicatur ab altero, dici non potest causa secunda, alteri comparata, sed est simul cum altero causa &c. Item lib. 4. cap. 22. quest. 2. Pauci, inquit, juniores Theologi, fortassis ut voluntatem nostram liberam faciant, faciunt sacrilegam,

dum negant Deum OPERA NOSTRA BONA PRÆFINIRE. Eodem ferè modo loquitur Henriquez lib. de fine hominis cap. 6. ubi inter alia ait: *Non tam difficile est intelligere, ut quidam putant, quod salvo usu nostre liberæ cooperationis, Deus temperans vim sui concursus, efficiat auxilio moveat, tum PHYSICE EX PARTE POTENTIÆ, tum moraliter ex parte objecti.* Et cap. 14. ostendit sententiam Molinæ & Lessij, doctrinæ D. Augustini & S. Thomæ penitus repugnare.

60. Refert etiam Caramuel in Theologia fundamentali thesi 5. notabili 4. quòd anno Domini 1654. in Universitate Viennensi Pater Heiwart Societatis Jesu, magni ingenij Doctor, defendit iterum iterumque, *Esse possibile qualitatem, quæ ex essentia sua physica & reali infallibilitatem illesam libertate induceret.* Fuit, inquit, *disputatio celebris, & quia iussus sui argumentari primo loco, unam aut alteram consequentiam subijciam. Sic dixi: Possibilis est qualitas, quæ ex essentia sua reali & physica infallibilitatem inducat, & humanam libertatem non tollat: Ergo possibile est non dari scientiam mediam in Deo: Ergo de facto non datur scientia media: Ergo de facto dantur physice prædeterminationes, si non necessitantes in sensu composito, saltem infallibiles.* Et postquam omnes illas consequentias profectus est, sic concludit: *Quò attentius illam thesim considero, videtur mihi clarius subscribere sententiæ Thomistarum.*

61. Non est prætermittendus Cardinalis Toletus: ipse enim 2. phys. cap. 3. quæst. 8. expressè docet Deum applicare causam secundam ad agendum, eamque movere, sicut instrumentum movetur ab artifice. Idem asserit Cosmas Alemannius in Summa Philosophiæ D. Thomæ, 1. 2. quæst. 11. art. 4. Molina etiam in Concordia disp. 26. non difficitur hanc sententiam esse D. Thomæ, etiam si postea videatur esse dubius, ait enim: *D. Thomas 1. p. quæst. 105. art. 5. docet Deum duplici ratione operari cum causis secundis: in primis, quia virtutes illis tribuit ad operandum, easque actu conservat, ut Durandus dicebat: de inde, quia ita eas ad agendum movet, ut quodammodo formas & virtutes earum applicet ad operationem, non secus ac artifex securim applicat ad sciendum.* Suarez verò lib. 1. de concursu Dei cap. 11. num. 4. & 7. ait D. Thomam hanc sententiam tenuisse quæst. 7. de potentia art. 7. sed illam postea in Summa retractasse. De quo infra §. 13.

62. Denique prædeterminationem physicam esse aut videri de mente D. Thomæ, apertè tradit libellus de ratione studiorum, compositus à sex Patribus Societatis, & impressus Romæ in Collegio Societatis, jussu Præpositi Generalis, anno 1586. In illo enim, §. de opinionum delectu in Theologica facultate, regula 5. sic dicitur: *In Theologia doctrinam S. Thomæ, ut caretur 4. parte constitutionum cap. 14. nostri sequantur, exceptis paucis, quæ licet sint aut videri possint esse S. Thomæ, quia tamen contraria, & sine periculo, & valde probabiliter defendi possunt, si qui hæc docere velint, conviceant superiores ad ingeniorum exercitacionem majorem.* Et postea explicans quæ sint illa pauca, quæ sequi non tenentur, num. 6. inter alia istam D. Thomæ sententiam recenset: *Causas secundas esse propriè & univocè instrumenta Dei, & cum operantur, in eas primùm influere, aut eas movere.* Et mox relatis aliis D. Thomæ sententiis,

Tom. III.

A quæ sequi non tenentur, regulà 6. sic dicitur: *In cæteris, quæ hic excepta non sunt, à S. Thomæ nostri non recedant.* Libellum hunc Tolosæ in nostro conventu servamus, hujusque capituli vel paragraphi, *se delectu opinionum in Theologica facultate, extractum authenticum, & Norrij Apostolici manu subignatum, penes me habeo.* Hunc verò libellum habere vim constitutionis, quamvis id negent Adversarij, constat tamen ex 1. congregatione generali Societatis Jesu can. 9. ubi sic dicitur: *Sequantur nostri Doctores in Scholastica Theologia doctrinam D. Thomæ, iuxta praxim in libro de ratione studiorum ponendam.*

B Tantam ergo habentes impositam nubem testium, qui prædeterminationem physicam esse à Divo Thomæ assertam, ingenue profitentur, de mente hujus Angelici Doctoris dubitare non licet.

§. VI.

Testimonia Scripturæ, & SS. Patrum.

63. C Onstat ex dictis paragrapho præcedenti, Deum physicè prædeterminare causas secundas, si eas applicet ad agendum: propter hoc siquidem, nedum Thomistæ, sed etiam plures ex Adversariis, concedunt D. Thomam docuisse prædeterminationem physicam, quia docuit Deum applicare causas secundas ad agendum, ut ibi ostendimus. Si ergo in Scriptura sacra expressè invenero illud verbum *applicare*, ita ut Deus dicatur absolutè causas secundas, etiam liberatas, applicare ad agendum, procul dubio ostendam prædeterminationem physicam, juxta Scripturam, & Spiritus Sancti testimonium, esse necessariò admittendam. Insignis autem locus habetur Eccl. 33. ubi sic legitur: *In multitudine disciplina Dominus separavit eos, & immutavit vias eorum: ex ipsis benedixit, & exaltavit, & ex ipsis sanctificavit, & ad se applicavit, &c.* Item Jeremiæ 30. Deus loquens de duce qui præponendus erat populo suo, ait: *Et erit dux ejus ex eo, & Princeps de medio ejus producet, & applicabo eum, & accedet ad me: quis enim iste est qui applicet cor suum ad me, vel appropinquet mihi, ait Dominus? Ubi manifestè promittit Dominus se applicaturum cor seu voluntatem ducis populi sui ad se, sive ad amorem sui, & subdit Scriptura, quod in virtute hujus applicationis dux ille ad Deum accedet, & appropinquabit illi. Si igitur applicare causam secundam ad operandum, idem est ac eam physicè prædeterminare, ut jam notavimus, & suprà ostensum est, consequens est, ut promiserit Deus se physicè prædeterminaturum voluntatem ducis populi ad amorem sui: ita tamen quod hæc prædeterminatio non impediatur cooperationem voluntatis, sed eam potius inferat & causet: unde prius ponitur quod Deus applicabit voluntatem ejus, & postmodum subditur, quod accedet ad Deum, & applicabit cor suum ad amorem ipsius, & appropinquabit ei, non gressibus corporis, sed affectibus mentis, ut Augustinus ait.*

E Eandem mentis & voluntatis humanæ applicationem per gratiam, subindeque physicam prædeterminationem, apertè docent plures ex Sanctis Patribus. Augustinus enim libro 1. ad Simplicianum quæst. 2. ait: *Quis audeat dicere defuisse Deo modum vocandi, quò etiam Esai*